

Stirber Lajos
ny. zenepedagógus,
a Magyar Kultúra Lovagja

Találkozásaim

Szíjjártó Jenő születésének 95. évfordulója alkalmából

„Önmagát becsüli meg minden nemzedék azáltal, hogy tudomásul veszi: a világ nem vele kezdődik.”

(Sütő András)

Úgy tűnik, egyre rohanóbb világunkban az ifjabb nemzedékeket egyre gyakrabban kellene lassításra, a fenti üzenet tudatosítására és megszívlelésére bírni; nehogy elrohanjanak a „kincsek” mellett. De úgy érzem, többen kellene lenniük a „stafétabot” átadóknak is; és a hírközlőeszközök részéről is nagyobb segítségre lenne szükség.

Szíjjártó Jenővel (ha emlékezem nem csal) személyesen 1969-ben, Galántán, az I. Kodály Napokon találkoztam, az akkor komáromi II. lakótelepi (majd Béke utcai, ma Jókai Mór) Alapiskola gyermekkora egyik karvezetőjeként. Ezen az országos seregszemlén a felnőtt kórusok mellett gyermekkarok is szerepeltek. (1971-től Csengő Énekszó elnevezéssel a gyermekkórusoknak saját seregszemléjük van Érsekújvárott.) Emlékezetes maradt számomra, hogy Galántán Szíjjártó Jenőnek – szabadterén, rekkenő hőségben – mennyire meg kellett küzdenie, hogy a több 100 énekesből álló összkarban megszülessen a „nagy Harmónia”, megszólaljon Kodály Zoltán–Berzsenyi Dániel remeke, *A magyarokhoz* című kánon.

Szíjjártó Jenővel több személyes találkozásunk talán már nem volt, de hazai „zenei körökben” sokat hallottam róla: a szigorú karnagyról, az igényes zenei szerkesztőről, a népdalgyűjtőről és zeneszerzőről, és az elveiben rendíthetetlen emberről. Amikor aztán – a Jókai Napok záróünnepségein éveken át – a Szlovákiai

Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa elődje – a CSMTKÉ fellépésén felcsendült Szíjjártó Jenő részemről mindmáig a „legekhez” sorolt kórusműve, az *Esti hangulat Zsérén*, azóta Szíjjártó Jenő úgy él emlékezetemben és lelkemben, mint „a felvidéki magyar zeneszerző”.

Mint csakugyan felvidéki tudattal és lelkiürellel élő (mert van ilyen), a stafétabot átadására késztetést érzők egyikének – zenei tankönyvek írójának – jött a sugallat: a nagy tanítómesterek – Bartók Béla és Kodály Zoltán – mellett őrizték meg a tankönyveink a nagy „tanítványok” – a mi „nagyjaink” – Ág Tibor, Németh István László, Rajter Lajos, Szíjjártó Jenő – emlékét is. Nagy fájdalomunk, hogy a Szlovák Pedagógiai Tankönyvkiadó által – Dudás Anna szakavatott szerkesztésével – szépen kivitelezett, az alapiskola 9. osztálya számára írott tankönyvünk szinte megjelenése óta (2006) a raktárak polcain porosodik. Hiszen – a tanügyünkben mindmáig dúló lélekölő technokrata szemlélet következtében – a középiskolákból szinte teljesen száműzetett a zenére és zenével való nevelés, és az alapiskolában is a 7. osztály az utolsó, amelyben a tantárgyak között ott található a heti 1 ének-zene óra. Idáig süllyedtünk!

Szíjjártó Jenő 1919. június 17-én, Gölnicbányán született, gyermekkorát ott és Nyitrán töltötte. 1941-től 1943-ig a Pozsonyi Konzervatórium zeneszerzés szakán tanul Alexander Moyzesnél. 1943-tól 1945-ig a Budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola hallgatója: zeneszerzés szakon Visky János növendéke, zongora szakon pedig Ditró-Csiba József a tanára. 1945-től 1951-ig ismét a Po-

zsonyi Konzervatóriumban folytatta tanulmányait. 1951-től a Csehszlovák Rádió zenei rendezője. 1953-1954 között a Csehszlovákiai Magyar Népművészeti Együttes, a NÉPES karmestere. Annak beszüntetése után rövid ideig a Csemadok és a Népművelési Intézet dolgozója. Majd élete végéig (1986. július 28., Pozsony) a Szlovák Rádió zenei rendezője volt. Szívén viselte a szlovákiai magyar kórusélet ügyét: énekkarok alapítója és szaktanácsadója; karvezető továbbképzések szervezője és előadója; alapító karnagya volt a CSMTKÉ – Csehszlovákiai Magyar Tanítók Központi Énekkarának is. Több száz népdalt gyűjtött. Szerzeményei: énekes és hangszeres művek, egyaránt a népzeneben gyökereznek.

Szíjjártó Jenővel való további találkozásaim már csak közvetett találkozásoknak mondhatók. Ilyen volt annak a *Zene és lélek – Emlékképek Szíjjártó Jenő zeneszerzőről* című – 2009-ben, a Median Regnet Produkció által DVD-n rögzített anyagnak a megtekintése is. Szíjjártóné Nagy Ilona, a hűséges társ, ifjú Szíjjártó Jenő, továbbá a volt munkatársak közül többen is, így Takács András, neves koreográfusunk és Debrődi D. Géza idéznek fel sok érdekes emlékképet. Néhány az emlékképekből:

- Takács András: „1951-ben, a Csemadok elnökségében már foglalkoztak azzal, hogy – hasonlóképpen a többi országos hivatásos együttesekhez – Szlovákiában létre kell hozni a magyar kultúra, a magyarok hivatásos népművészeti együttesét is. Ebben az időben a Csemadok kereste azokat a szakembereket, akiket később aztán az együttes élére állíthatott, illetve

annak vezetésével megbízhatott. Akkor merült fel Sziggyártó Jenő neve is: Rajter Lajos zenész-karnagy mondta, hogy a rádióban dolgozik egy Sziggyártó nevű magyar ember. 1953. június 1-jével megalakult a hivatásos magyar népművészeti együttes: Ág Tibor lett az együttes művészeti vezetője, karnagya-dirigense, tehát az együttes zenei életének szervezője pedig Sziggyártó Jenő. Hajlandó volt feladni a rádióban betöltött nagyon fontos funkcióját, egy nagyon kényelmes állást az utazásokkal együtt járó bizonytalan állásért. Annak ellenére, hogy Sziggyártó Jenő már Pozsonyban lakott, naponta vonatozott a galántai állomásra, onnan pedig jó két kilométert tett meg gyalog, mert a NÉPES a Galánta melletti Hodyban lakott; ott zajlottak a próbák.”

- Sziggyártóné Nagy Ilona: „Sziggyártó Jenővel 1958-ban ismerkedtem meg, amikor a pozsonypüspöki énekkarban kezdtem énekelni. Számára egész élete során az volt a legfontosabb, hogy itt, Szlovákiában a magyar kultúra és zene magasabb szintre kerüljön. Mindig felhozta, hogy a két világháború között Szlovákiában nagy magyar énekkarok működtek. Ő már 16 évesen részt vett Komáromban egy nagy énekari fesztiválon, ahol zászlókkal vonultak be az egyes énekkarok. Már akkor úgy döntött, hogy ezen az úton megy tovább. Úgy vélte: ha a magyarok itt, Szlovákiában meg akarnak maradni magyarnak, nagyon fontos, hogy énekeljék népdalaikat, legyenek énekkaraik, még akkor is, ha falujukban már nincs iskola. Vallotta, hogy a zenének magyarságot megtartó ereje van! 1959-ben már a felesége voltam, Homolkán volt egy karnagyképző találkozója. Az volt az elképzelése, hogy azok, akik részt vesznek az ilyen találkozásokon, majd otthon magasabb szintre kerül az énekkaruk, vagy ha még nincs kórusuk, létrehozzák azt. A „tanítók kórusával” kapcsolatosan is az volt elképzelése, hogy majd az is tovább képezze a karnagyokat. Erre ki is dolgozott egy elképzelést, arra vonatkozóan, hogy hogyan kellene a továbbképzést megvalósítani. Sajnos ez a megírt munka egyszerűen eltűnt; nincs meg a hagyatékban.”

- Debródi D. Géza: „A tanítók kórusának első összejövetele a Zobor

alatti hármas (Trojka) vendéglőben volt, november 27-én. Ez a nap, mintha ma történe, kitörölhetetlen az emlékezetemből. Még ma is érzem a hegy illatát is; erjedtek a borok. 105 pedagógus jött Szlovákia szinte minden tájáról. Jenő bácsi vállalta fel a férfi szólamokat. Az első mű, amelyet számunkra kijelölt, Bárdos Lajos *Béres vagyok, béres* című szerzeménye volt. Felállította a szólamokat, kiosztotta a kottákat – úgy képzelte: ha kóruséneklésre vállalkoztak, kottaolvasók gyűltek össze –, beintett. Néhányan ugyan megszólaltunk, azután mi is abbahagytuk. Jelen volt a Cse-madok Központi Bizottságának képviselője, meg a központi tanfelügyelő is. Jenő bácsi kihasználva az alkalmat, nekik szólóan – jól leteremtett benünket: Milyen az „iskola”, ha a tanító sem képes kottából énekelni?”

- Sziggyártóné Nagy Ilona: „Ebben az időben nagy szava volt a „pártnak”. Tekintettel arra, hogy férjem sohasem volt párttag, ott sem volt jól beírva. Nagyon be akarták őt szervezni, hogy besúgó legyen. Azután, hogy már nem tudom hányadszor dobta ki őket a lakásból, minden elképzelését megghiúsították: nem vezényelhetett a filharmóniában, és nem lehetett karnagya a CSMTKÉ-nek sem. Neki ez nagy fájdalom volt – egyszerűen belelészül –, de elfogadta a határozatot. Azt mondta: létrehoztam a kórust, de nem szeretném, amiatt, hogy odajárok, megszűnjön. Debródi D. Géza javaslatára jött a felkérés: megírta az *Anyai szót*. Talán ha többször felkérték volna, több művet írt volna a kórus számára.”

- Ifjú Sziggyártó Jenő: „A családban ő önmagával volt szigorú, velünk, gyermekeivel és feleségével való kapcsolatában a gyengédség dominált. A kedves mosolya ma is elevenen él bennem; vagy az is, ahogy ül a zongoránál. Úgy szokott alkotni, hogy a zongorán végig próbálgatta azokat a harmóniakat, hangzatokat, amelyeket később lejegyzett. És annak ellenére, hogy nem volt előadóművész, rendszeresen gyakorolt, hogy karbantartsa a rutinját. Legszívesebben Bach Wohltemperiertes Klavierjéből és Beethoven szonátáiból játszott.

Számomra imponáló volt az ő bölcsessége, bár ezt inkább csak idősebb koromban éreztem. Azonban már fiatal koromban is imponáló volt számomra a tudása – a zenei szaktudása, ami mindig is vitán felüli volt; de például a nyelvtudása is: kiválóan

beszélt németül, de a franciával is elboldogult. Rendkívül tájékozott volt: bármit lehetett tőle kérdezni. Nagyon sokan emlékeznek vissza édesapámra nyitott szívvel, mint az olyan emberre, akire fel lehet nézni. Nem lesz attól kisebb senki, ha van egy mestere. Az a jó, ha a tanítvány képes túlszárnyalni mesterét. Ha ezt meg sem kísérli, ha nem is érdekli, hogy a mester mit ért el: az a tanítvány rossz felé halad.”

Mivel van „tanítvány”, aki jó úton halad, így nagy örömmel írhatom le további találkozásomat Sziggyártó Jenővel. 2012-ben a MEDIAN kiadásában jelent meg Dr. Tóth Árpád: „Mert törvény az anyai szó, gravitáció” – *Sziggyártó Jenő, a szlovákiai magyarság zeneszerzőjének élete és munkássága* című könyve; a kiváló budapesti ifjú karnagy disszertációja. A könyv Bevezetőjében (11. oldal) írja a szerző: „A halála óta eltelt huszonhárom év alatt számos személyes visszaemlékezés, méltatás, sőt életrajz is megjelent Sziggyártóról, azonban ezek közül egy se tekinthető zenei értelemben tudományos jellegűnek: ez ideig stiláris jegyeiről, valamint egyetlen művéről sem írt senki semmilyen fajta zenei elemzést, tanulmányt. Szándékaim szerint ezen a téren lesz leginkább hézagpótló a munkám.” A könyv Összegzés című „zárszavában” (124. oldal) pedig így ír Dr. Tóth Árpád: „A hét évet felölelő kutatás, illetve gyakorlati munka a szerző életművével – melynek kicsúcsosodása disszertációm – többet jelent számomra egy elméleti munkánál. Megírásával tisztelegni kívánok a szlovákiai magyar kultúrának és mindazoknak, akik annak életben maradásában tevékenyen részt vállaltak, valamint virágzásáért mai napig erőfeszítéseket tesznek.”

Végezetül örömmel mondom el azt is, hogy a májusban megrendezett XV. Kodály Napok szervezőit dicsérem, hogy a rendezvény gálaműsorában a seregszemlére benevezett 16 énekkar – főhajtásként Sziggyártó Jenő emléke előtt – közösen adta elő Sziggyártó Jenő *Zoborvidéki lakodalmas* című zenekarkíséretes, hangulatos szerzeményét.

Tisztelettel hajtsunk fejet Sziggyártó Jenő emléke előtt azért is, mert, ha valaki, akkor „Ő” azok közül való volt, akikről Márai Sándor (*Füves könyv*, 8.) így írt: „Egy életen át, következetesen, nem beleegyezni abba, ami az emberek hazugsága, nagyobb hősiesség, mint alkalmilag hangosan és mellveregetve tiltakozni ellene.”